

מבשר טוב

לחיים טיש ערב ל"ג בעומר תשע"א

בציון התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זיעועכ"א

אתרא קדישא מירון תובב"א

בעמוד ה' מובא דרשת ל"ג בעומר תשע"ד צפת

מאמר

נהגו כבוד זה בזה – מסירות נפש לישראל ולתורה הקדושה

א

כוחו של רשב"י משורש תורתו של רבי עקיבא – לתקן ענין שלא נהגו כבוד זה בזה

רבי שמעון בר יוחאי זיע"א היה מאותם חמשה תלמידים של רבי עקיבא, שהעמידו תורה בישראל.

כדאיתא בגמרא [יבמות סב:]: "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם. רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה". ע"כ.

מבואר, שרבי שמעון בר יוחאי העמיד תורתו של רבי עקיבא בעולם, שאלמלא רבותינו שבדרום היה העולם שמם. וכנראה ממשמעות הסוגיא, שאלו חמשת התלמידים של רבי עקיבא שנתקיימו מתוך כל אותם שנים עשר אלף זוגים, הטיבו ותקנו בעולם, מה שקלקלו שאר התלמידים במה "שלא נהגו כבוד זה בזה". שהתלמידים הללו שנשארו מתוכם והעמידו תורת רבם רבי עקיבא בעולם, ולא מתו עם כולם באותו פרק, היינו משום שעשו ופעלו לתקן זה הענין שלא נהגו כבוד זה בזה.

מכוח הלולא דרשב"י דל"ג בעומר נפסקת האבלות על מיתת תלמידי ר"ע – ונתקן ענין שלא נהגו כבוד זה בזה

וכן נראה מוכח, בדברי הטור [או"ח סימן תצ"ג] שיש מסתפרים מל"ג בעומר ואילך, משום שאז פסקו תלמידי רבי עקיבא למות. ונפסק ברמ"א [שם ס"א]: "מיהו מל"ג בעומר ואילך, הכל שרי (אבודרהם בית יוסף ומנהגים)". עכ"ל. עיין שם במגן אברהם [ס"ק ב] ומשנה ברורה [ס"ק ה].

נראה מזה, שבכוח האי יומא רבא דל"ג בעומר פסקו תלמידי רבי עקיבא למות, והוא היום המפסיק בכל שנה את דיני האבלות על מיתת אותם תלמידים. – והיינו מחמת שיש בכח האי יומא דהלולא קדישא דרשב"י, לתקן כל אותה אבלות וגזרת מיתה שנפסקה מחמת שלא נהגו כבוד זה בזה. שבהתגברות כח התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי שבהאי יומא, נתקן כל זה הפגם, ונפטרו מכל אותה הצרה.

והדבר צריך תלמוד, כיצד ובמה פועל רבי שמעון בר יוחאי זיע"ע, לתיקון ענין זה של לא נהגו כבוד זה בזה, והפסקת כל הגזירה הקשה.

א

שכפי הנראה בסוגיא דגמרא הנ"ל, עשה זאת מכח המשכת תורתו של רבי עקיבא בעולם, שבכוחו של רבי עקיבא ותיקון מידותיו לטובה, נתקן כל זה. שכן מידותיו של רבי שמעון "תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא, כדלהלן [ס"ק ב]. ובזה הכח ששאב מתורתו של רבי עקיבא, היה ממציא התיקון והעליה לכל אותו הפגם, והמתקת כל אותה הגזירה, וצריך ביאור.

ב

יסוד כח רבי עקיבא ורבי שמעון בר יוחאי – מסירות נפש

ונראה בהקדם דברי הפרי צדיק זצלה"ה ל"ג בעומר [ס"ק א], שיצא בדבר החדש בהילולא דבר יוחאי, שאיננה רק שמחתו של רבי שמעון לחוד, אלא כלול בה גם הילולא דרבי עקיבא, רבו של רבי שמעון. כי לא יכלו לקבוע הילולא ושמחה ביום פטירתו של רבי עקיבא, מחמת שנהרג בהרוגי מלכות, כדאיתא בפרק הרואה [ברכות סא:]: שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל. וכללו הילולא דרבי עקיבא בהילולא דבר יוחאי, שכל עיקר שורש תורתו היא תורתו של רבי עקיבא, כדאיתא בגיטין [ז.ז.]: "אמר רבי שמעון לתלמידיו: בניי, שנו מדותי, [למדו תורת. רש"י], שמידותיי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא, [בחרתים ותרמתים מתוך עקרי משניותיו של רבי עקיבא]."

משה רבינו שורש תורה שבכתב ורבי עקיבא שורש תורה שבעל פה – שקיבלה והפיצה רשב"י תלמידו

וז"ל"ק בסה"ק פרי צדיק: "יום זה נקרא הלולא דרשב"י, מפני שבו ביום נסתלק וכו'. ומה שמצינו תענית צדיקים במיתת הרוגי מלכות, הוא מפני שנהרגו, ולא מתו על מיטתן. ומשה רבינו ע"ה היה שורש תורה שבכתב, ורבי עקיבא היה שורש תורה שבעל פה (כדאיתא בכתבי האריז"ל). ואיתא במדרש [במדבר רבה יד, ד] ובעלי אסיפות [קהלת יב יא], אימתי הם נטועים דברי תורה באדם, בזמן שבעליהם נאספין מהם, כל זמן שרבו קיים כו', וביום שנסתלק אז נקבעו הדברי תורה בלבב ישראל תלמידיו. ורבי שמעון ב"ר יוחאי היה תלמיד רבי עקיבא, ואמר [גיטין ז.ז.]: שנו מידותי שמידותי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא. והיינו שורש למודי רבי עקיבא."

"והיה זה בל"ג בעומר בספירת הוד שבהוד, דהוד הוא מידת אהרן הכהן, דז' רועים נגד ז' מדות (כמו שחשב בזוהר חדש תולדות). והוא היה גם כן שורש תורה שבעל פה, דמשה רבינו עליו השלום היה שורש תורה שבכתב, ואהרן שורש תורה שבעל פה, כמו שנאמר [מלאכי ב ז] כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו, וכמו שנאמר [שמות ד טז] והוא יהיה לך לפה. וספירת הוד שבהוד הוא שורש תורה שבעל פה, כמו תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא."

"וביום הסתלקותו נקרא הילולא דרבי שמעון ב"ר יוחאי, דכל ישראל שבדורו קבלו ונקבע בלבם אז הדברי תורה שלו, כמו שדרשו במדרש בזמן שבעליהם נאספין מהם. ובי"ד באייר פסח שני מתחיל ספירת הוד, דאיתא בזוהר הקדוש [ח"ג קנב:]: פסח ראשון מימינא פסח שני משמאלא וכו', ובימינא דתמן תורה שבכתב כו'. ואחר כך בל"ג בעומר שהיא הוד שבהוד, הוא שורש מידת אהרן שהוא אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. וברבי עקיבא שהיה שורש תורה שבעל פה שהיה דורש כתרי אותיות כו' שהם למעלה כמו כתר."

אי אפשר לקבוע הילולא דר"ע שנהרג על קידוש השם – ונקבע בהילולא דרשב"י שהוא יום השפעת תורה שבעל פה

"ולא יכלו לקבוע יום הילולא ביום פטירת רבי עקיבא, מפני שנהרג. ועל זה אמרו [מנחות כט:]: כך עלה במחשבה לפני, דהיינו שהיה משורש מחשבה. והיה נקרא עקיבא בן יוסף, שהיה כמו משיח בן יוסף, דאיתא בגמרא [סוכה נב.]. שייהרג. ומן הסתם היה נצרך להיות כן לטובת ישראל, וכן היה נצרך ברבי עקיבא. ולכן קבעו ההילולא ביום פטירת רבי שמעון ב"ר יוחאי, שהיה בו תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא. ומן הסתם נולד רבי שמעון ב"ר יוחאי גם כן ביום זה, כמו שהוכיחו בגמרא [קידושין לח.]. ומנין שבז' באדר נולד משה כו' שהקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום וכו'. ולכן ביום זה ירדה נפש זה, שהיה שורש תורה שבעל פה. ולכן איתא

בירושלמי [פ"א דסנהדרין] דאמר לו רבי עקיבא לרבי שמעון ב"ר יוחאי, דייך שאני ובוראך מכירין כחך. שלא היה שום אדם מכיר כוחו, רק הקדוש ברוך הוא ורבי עקיבא, שהיה שורש תורה שבעל פה. ובכל שנה כשבא יום זה, יכול כל אדם לזכות לפי כוחו להשיג קביעת הדברי תורה שירד ביום זה בתורה שבעל פה, ולכן קבעוהו למועד". עכ"ל בפרי צדיק.

סיכום תמצית דברי הפרי צדיק בשורש גדולת זה היום

סיכום תמצית דברי קדשו, שאי אפשר לקבוע הילולא בהרוגי מלכות שנהרגו ולא מתו על מיטתן, שהם נצרכו לטובת ישראל ליהרג על קידוש השם. אבל נכללה הילולא דרבי עקיבא בהילולא דרשב"י, שהוא שורש תורה שבעל פה, שנתקיימה תורתו של רבי עקיבא בתלמידו הרשב"י, שמידותיו תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא, ושורש למודי רבי עקיבא. וזה יסוד כח יומא רבא דל"ג בעומר 'הוד שבהוד', שורש של שורש מידת אהרן שהוא תורה שבעל פה, בכח מידתו של אהרן "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" [אבות פ"א מ"ב].

ולפיכך בכל שנה ושנה כשבא יום זה, שהוא יום הגדול של השפעת תורה שבעל פה, בכח מידתו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום, ותורתם של רבי עקיבא ורשב"י, "יכול כל אדם לזכות לפי כוחו להשיג קביעת הדברי תורה, שירד ביום זה בתורה שבעל פה", ודוק"ה בעומק דברי קדשו.

אולם עדיין לא ביאר לנו כל הצורך, מנין וכיצד נבע כל כוח הלזה, שהיה להם לרבי עקיבא ורבי שמעון בר יוחאי, בשורש השפעת תורה שבעל פה בעולם. ובמה זכו שנבחרו דווקא הם, להשפעת זו התורה, ולהעמדת התורה באותו הדור.

משה רבן של ישראל ונותן התורה שבכתב – לפי שמסר נפשו על התורה ועל ישראל

ונראה בזה כמו שמצינו במשה רבן של ישראל שורש תורה שבכתב, לפי שמסר נפשו על התורה ועל ישראל, כן הוא הדבר ברבי עקיבא שורש תורה שבעל פה. כדאיתא במכילתא [פר' בשלח מסכתא דשירה פרשה א] וזה"ל: "כל דבר שאדם נותן נפשו עליו נקרא על שמו. בשלשה דברים נתן נפשו משה עליהם, ונקראו על שמו. נתן נפשו על התורה ונקראת על שמו, שנאמר [מלאכי ג כב] 'זכרו תורת משה עבדי', והלא תורת אלהים היא, שנאמר [תהלים יט ח] 'תורת ה' תמימה משיבת נפש'. הא מה תלמוד לומר 'תורת משה עבדי', לפי שנתן נפשו עליה נקראת על שמו. והיכן מצינו במשה שמסר נפשו על התורה, שנאמר [שמות לד כח] ויהי שם עם ה', ואומר [דברים ט ט] ואשב בהר וגו', הא לפי שנתן נפשו על התורה נקראת על שמו".

"נתן נפשו על ישראל נקראו על שמו, שנאמר [שמות לב ז] 'לך רד כי שחת עמך', והלא עם ה' הם, שנאמר [דברים ט כט] 'והם עמך ונחלתך', ואומר [יחזקאל לו כ] 'באמור להם עם ה' אלה ומארכו יצאו'. הא מה תלמוד לומר 'לך רד כי שחת עמך', לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו. והיכן מצינו במשה שנתן נפשו עליהם, שנאמר [שמות ב יא] ויהי בימים ההם ויגדל משה, ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וכתב [שם] 'ויפן כה וכה', הא לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו. נתן נפשו על הדיינין ונקראו על שמו שנאמר וכו'". ע"כ.

רבי עקיבא נותן התורה שבעל פה – לפי שמסר נפשו עליה ועל ישראל

הוא הדבר ממש גם במידתו של רבי עקיבא שורש תורה שבעל פה, שהיה מוסר נפשו בשביל התורה ובשביל ישראל. כמו שכתב הפרי צדיק שמן הסתם היה נצרך להיות כן שייהרג מסירות נפשו לטובת ישראל. וכן היה נצרך זאת במידתו של רבי עקיבא, שהרי מסר נפשו בשביל הרבצת התורה, כמבואר בסוגיא דברכות [סא:]: כל ענין הריגתו על מזבח הרבצת התורה. וז"ל הגמרא שם: "פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא

מפני מלכות אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה וכו', ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה [דברים ל] 'כי הוא חיך ואורך ימך' כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה, על אחת כמה וכמה. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים, בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים וכו', עיין שם.

והיינו, שמסר את נפשו להריגה וסריקת כל בשרו במסרקות של ברזל, בשביל העמדת תורה שבעל פה והרבצתה, ובשביל טובתם של ישראל.

רבי שמעון בר יוחאי מעמיד תורתו ומידתו של ר"ע בעולם – בכח מסירות נפשו בשביל התורה ובשביל ישראל

וכמו כן היא המידה שהיתה בתלמידו הנאמן רבי שמעון בר יוחאי ז"ע, שהיו מידותיו תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא, ושורש כל תורתו, שכל בחינתו של רבי עקיבא בתורה שבעל פה, ובמסירות הנפש בשביל התורה ובשביל ישראל, הכל נתקע בו ברבי שמעון בר יוחאי. כאשר השריש לנו הפרי צדיק בחידושו הנפלא, שרבי עקיבא ורבי שמעון, אינהו חדא ממש, ואותו שורש, והילולא דרשב"י היא היא הילולא דרבי עקיבא, כי בשניהם נהגה זו המידה של מסירות הנפש. שכמו שהיה רבי עקיבא מוסר נפשו להקהיל קהילות ברבים להרבצת התורה בישראל, כן היה רבי שמעון תלמידו מרביץ התורה בעולם, ומוסר נפשו בשביל ישראל.

ובדרך זו מבואר היטב, טעם ודרך התיקון שהיה רבי שמעון בר יוחאי מתקן פגם גזירת מיתת תלמידי רבי עקיבא מחמת "שלא נהגו כבוד זה בזה". והיינו בכח מידת מסירת נפשו בשביל ישראל, כמו שהיה משה רבינו ע"ה ורבי עקיבא מוסרים נפשם בשביל ישראל, כן היה רבי שמעון שהוא באותו שורש נשמה כמשה ורבי עקיבא כמבואר. והחדרת זה הכח של מסירת הנפש בשביל ישראל, היפך כל אותו הפגם שלא נהגו כבוד זה בזה לטובה, שנעשה בישראל בהיפוך הענין, לא רק לנהוג כבוד בכל איש מישראל, אלא אף למסור נפשו עליהם. בכח מידתו של אהרן דהאי יומא רבא 'הוד שבהוד', אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

ובכן מובן היטב כח האי יומא דהלולא דרבי שמעון בר יוחאי, ול"ג בעומר, להפסיק כל אותה הגזירה, ולתקן אותו פגם "שלא נהגו כבוד זה בזה". ולהמציא בהיפוך, עד כח מסירות נפש בשביל ישראל ובשביל התורה כמבואר.

לקבל על עצמנו בהאי הלולא רבתי ללכת בדרכיהם – לנהוג כבוד זה בזה ולהתייגע בתורה – עד קבלת מסירות נפש

ולפיכך יש לקבל על עצמנו, לכל הפחות בנגיעה בתורתם ועבודתם של בעלי ההילולא, ללכת בדרכיהם ולעשות כמעשיהם, ולקבל על עצמו לנהוג כבוד זה בזה, ולהתייגע עצמו ביגיעה ועמל התורה, שתהיו עמלים בתורה ובהרבצתה בעולם. כדרכם של בעלי ההילולא, רבי עקיבא ורבי שמעון, שהחזיקו בתרומת מידות הללו עד בחינה של מסירות נפש בפועל ממש, בשביל התורה ובשביל ישראל. ואנו צריכים לכל הפחות לקבל על עצמנו לקיים כל זאת בהאי הלולא רבתי.

יעזור השם יתברך שזכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, כמו שבכוחם נפסקה גזירת מיתת תלמידי רבי עקיבא בהאי יומא דהלולא. כן ייפסקו מאיתנו כל ענייני מיתה, וגזירות קשות החשובים כמת ודומיהם, ולהיוושע בכל משאלות לב ברוחניות ובגשמיות וכל העניינים לטובה עדי ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

מבשר טוב

ל"ג בעומר - תשע"ד לפ"ק
עיה"ק צפת תובב"א

מאמר לפטור את כל העולם מן הדין

א

מה הקב"ה לכל אף רשב"י לכל ואפילו לפחותים

כתב בספר הקדוש בית אהרן (ל"ג בעומר) וזל"ק: "כל מי שיש לו אמונה ברשב"י, יש לו חיזוק בר' שמעון בר יוחאי, כשם שהקב"ה הוא ד' לכל, כך רשב"י הוא רשב"י לכל, אפילו לפחותים" עכל"ק.

[ומקור דברי קדשו בהיקש הקב"ה לרבי שמעון בר יוחאי, הוא כנראה ממ"ש בזוהר הקדוש (ח"ב דף לח.):
"וכתוב (שמות לד, כג) 'ראה כל זכורך את פני האדון יי', מאן פני האדון יי' - דא רשב"י" עכל"ק]

ולמדנו מדברי קדשו שייכותו של רבי שמעון בר יוחאי לכל איש מישראל, שמקיש כח הרשב"י להקב"ה. כמו שהוא יתברך האלקים לכל אחד בישראל בפרטות, כך יש לרבי שמעון בר יוחאי זי"ע שייכות לכל אחד ואחד שבישראל, ואף לפחותים ולגרועיים ביותר, ואין לך איש בישראל שאין מקושר ושייך לרשב"י.

ועינינו הרואות בנסיעת אלפים ורבבות מישראל בהאי יומא לציון קדשו, ואף אלו שלא באו למירון, בודאי הכל חפצים להגיע שמה, ומחמת סיבות וקשיי הדרך וכיוצא נמנע מהם העליה לציון.

והיינו משום שכל אחד ואחד שבישראל יש לו שייכות והתקשרות ברבי שמעון בר יוחאי.

והדברים צריכים ביאור מעט, מה היא שייכותו של רשב"י אל כל אחד ואחד שבישראל, וכיצד מתקשר הוא אל כל איש ישראל. ומדוע מרגיש וחש איש ישראל התקשרות וחיבור אל רבי שמעון בר יוחאי יותר משאר תנאים וקדושים, וצריך ביאור.

ובספר הקדוש פרי צדיק (ל"ג בעומר, א) כתב, וזל"ק: "יום זה נקרא הלולא דרבי שמעון בן יוחאי, מפני שבו ביום נסתלק וכו'. ומשה רבינו ע"ה היה שורש תורה שבכתב, ורבי עקיבא היה שורש תורה שבעל פה (כדאיתא בכתבי האריז"ל). ואיתא במדרש (במדבר רבה יד, ד) 'ובעלי אסופות' (קהלת יב, א), אימתי הם נטועים דברי תורה באדם, בזמן שבעליהם נאספין מהם, כל זמן שרבו קיים וכו'. וביום שנסתלק אז נקבעו הדברי תורה בלבב ישראל תלמידיו".

"ורבי שמעון בן יוחאי היה תלמיד רבי עקיבא, ואמר (גיטין סז). שנו מדותי, שמדותי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא, והיינו שורש למודי רבי עקיבא. והיה זה בל"ג בעומר בספירת הוד שבהוד וכו'. וספירת הוד שבהוד הוא שורש תורה שבעל פה, כמו תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא".

"וביום הסתלקותו נקרא הלולא דרבי שמעון בן יוחאי, דכל ישראל שבדורו קיבלו ונקבע בלבם אז הדברי תורה שלו, כמו שאמרו במדרש בזמן שבעליהם נאספין מהם וכו'. ולא יכלו לקבוע יום הלולא ביום פטירת רבי עקיבא מפני שנהרג וכו', ולכן קבעו ההלולא ביום פטירת רבי שמעון בן יוחאי, שהיה בו תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא וכו'".

"ובכל שנה כשבא יום זה, יכול כל אדם לזכות לפי כוחו להשיג קביעת הדברי תורה שירד ביום זה בתורה שבעל פה, ולכן קבעוהו למועד" עכל"ק.

ומבואר בדברי קדשו, שהילולא זו דל"ג בעומר עיקרה ושורשה בהילולא דרבי עקיבא, ועל קביעת תורה שבעל פה. כי רבי עקיבא הוא שורש תורה שבעל פה, שמשא רבינו ע"ה הנותן תורה שבכתב, ורבי עקיבא התורה שבעל פה. וכדאיתא בסוגיא דמנחות (כט:), ששאל משה רבינו עליו שתינתן תורה על ידו, וכמ"ש שם: "ריבונו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי" עי"ש. אלא שבהיות שאין עורכים ההילולא על הרוגי מלכות, לפיכך נקבעה הילולא דר"ע בהאי הילולא דרשב"י תלמידו ותרומת מידותיו, ונמצא זה היום שורש נתינת תורה שבעל פה.

ומובן לפי דרכו קישור כל איש מישראל להאי יומא דהילולא רבא, בהיות שבו ניתנה תורה שבעל פה לישראל. וכמו בנתינת תורה שבכתב שעל ידי משה ניתנה גם בפרטות לכל אחד, כדאיתא במכילתא (יתרו פרשת בחדש פרשה ג): "שאם היו חסרים עד אחד, אינו כדאי לקבל" עי"ש. כמו כן הוא אף בנתינת תורה שבעל פה לכל אחד ואחד באופן ישיר, ובהאי הילולא דרבי עקיבא ורשב"י, יש לכל איש ואיש מישראל חיבור וקישור בזה היום. וכמו שכתב הבית אהרן: "ואפילו לפחותים", שאף הפחותים שבישראל יש בהם לכל אחד חלק בתורתם של רשב"י ורבי עקיבא רבו, שהם יסוד ושורש נתינת תורה שבעל פה, כמו שיש לכל אחד חלק בתורה שבכתב.

ועדיין פש לן לבאר היטב, כיצד משתייך רבי שמעון בר יוחאי ומגיע אל כל אחד ואחד מישראל, אף לפחותים וגרועים שבישראל, שהוא דבר חידוש שלא מציינו בשאר תנאים ואמוראים שיהיו כל ישראל נוהרים בהמוניהם אליהם, אף פחותים ביותר, וצריך ביאור.

ב

דין שגגה היוצאת מפי השליט

ואשר נראה בזה, בהקדם מ"ש בסוגיא דנזיר (נז:): "אמר רב הונא, המקיף את הקטן, הרי הוא חייב. אמר ליה רב אדא בר אהבה לרב הונא, ודידך מאן מגלח להון. [לדידך דאמרת דהמקיף את הקטן חייב, קטנים דאיתנהו מגולחין כל הראש כדאורחיהו דאינשי דקמגלחי להו כדי להברותן לאחר החולי, מאן קמגלח להו. רש"י]. אמר ליה [רב אדא בר אהבה לרב הונא], חובה [כך שמה דאשתו דרב הונא, דקסבר רב הונא דאשה לא מיפקדא אלאו דהקפת הראש אראש אחרים כלל]. תקברינן חובה לבניה [לדידך דאמרת המקיף את הקטן חייב, כי מקפת ליה אשה נמי חייבת. אבל לדידי אפילו גדול המקיף את הקטן פטור, והוא הדין נמי לאשה. וכן בגדול המקיף את הגדול חייב והוא הדין לאשה]. כולהו שני דרב אדא בר אהבה לא אקיים ליה זרעא לרב הונא".

וכתב בפירוש הרא"ש על אתר, וז"ל: "חובה תקברינהו לבנה, וכי היא רוצה שתקבור את בניה, שאינה יראת העונש על שהיא מקפת אותם. הוי כשגגה שיוצאת מלפני השליט (קהלת י, ה) וקברה בניה, אף על פי שלא קילל אותה" עכ"ל.

וכן כתב שם בשיטה מקובצת, וז"ל: "כולהו שני דרב אדא לא אקיים זרעא לרב הונא מחובה. כשגגה שיוצאה מלפני השליט, הרב עזריאל ז"ל. ובפירוש שני פירש הרא"ש ז"ל בפירושו, וזה לשונו: חובה תקברינהו לבנה. וכי היא רוצה שתקבור את בניה, שאינה יראת מעונש על שהיא מקפת אותם, הוה כשגגה היוצאה מלפני השליט, וקברה בנים אף על פי שלא קילל אותה" עכ"ל.

מבואר דעת הרא"ש, שמפרש כוונת הגמרא "תקברינן חובה לבניה", בלשון בתמיהה, וכי רוצה היא חלילה לקבור בניה, שהיתה נוהגת שלא לשייר 'פאות' בהקפת ראש הקטנים כמבואר שם, וכי אינה יראה מן העונש על כך, שתצטרך לקבור את בניה.

ודלא כפירוש רש"י ופירוש ראשון שבשטמ"ק, שמפרש בדרך קללה, ולא בלשון בתמיהה, רק שהיה מקלל אותה שתקבור את בניה על שהיתה מקפת ראש הקטנים.

ולפי דרכו מפרש הרא"ש המשך הסוגיא: "כולהו שני דרב אדא בר אהבה לא אקיים ליה זרעא לרב הונא", הגם שלא היתה כוונתו כלל לתת עליה קללה, שהרי פירש שאלת רב אדא בדרך תמיהה, שבודאי אינה חפצה להגיע לעונש כזה חמור. - אלא שמכל מקום חל ביה דין הנלמד מקרא דקהלת, דשגגה היוצאת מלפני

השליט. שכך דין השליט קבוע, שאף אם אומר 'שגגה', ונראה כמו טעות, גם כן צריך לקיים דבריו, מחמת שכן יצא מפיו. ובהיותו השליט בכל דבר, נעשה הכל על פי מאמר פיו גם בשגגות היוצאים מפיו.

ואשר ילפינו בחכמים דינא דקרא דלפני השליט, וכן הוא בכמה מקומות בש"ס שנוהג בחכמים האי הלכתא דשגגה היוצאת מפי השליט (כתובות כג. סב: ב"מ סח. סנהדרין צב.). – נראה על פי מ"ש בשלהי הניזקין (גיטין סב.): "מנא לך דרבנן איקרו 'מלכים', אמר להו דכתיב (משלי ח, טו) בי מלכים ימלוכו".

הרי מבואר שנוהג בהם בחכמים דין מלך ושליט, ובי מלכים ימלוכו. ולכן אף בהם שייך קרא דשליט ומלך, שאף בשגגה היוצאת מפיו נעשה הדבר ומתקיים. ולפיכך "כולהו שני דרב אדא לא איקיים זרעא לרב הונא מחובה" ודו"ק.

ג

לפטור ולחלוף את העולם מן הדין

ובגמרא סוכה (מה:): "ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה, משום רבי שמעון בן יוחאי, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, מיום שנבראתי עד עתה. ואילמלי אליעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו. ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו, מיום שנברא העולם עד סופו".

מבואר, כוחו הגדול של רבי שמעון בר יוחאי לפטור כל העולם כולו מן הדין, ובהיותו מצרף עמו יחדיו את רבי אלעזר בנו עם יותם בן עוזיהו, הרי בכוחם בלבד יכולים לפטור את כל העולם כולו מן הדין, מיום שנברא העולם ועד סופו.

ובפירוש רבנו חננאל על אתר, פירש טעם כוחם של רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר ויותם בן עוזיהו לפטור את העולם מן הדין, יותר משאר הצדיקים שבעולם, מחמת שלא נהנו מזכויותיהם בעולם הזה ולא כלום.

וז"ל: "ולמה יותם. לפי שנתברר לו כי לא קיבל מזכותיו בעולם הזה כלום. שכל צדיקים קבלו בעולם הזה מעין השמור להן לעולם הבא, ורבי שמעון ובנו ויותם לא קבלו בעולם הזה, לפיכך היתה להם זכות גדולה משאר הצדיקים" ע"כ.

והיינו, שמהאי טעמא נתון זה הכוח בידם יותר מן האחרים, מחמת שלא נהנו מזכויותיהם בעולם הזה כלום, ולכן העולם כולו בידיהם להוציאו ולפוטרו מכל הדינים השורים בעולם רחמנא ליצלן, ע"כ הצעת הסוגיא.

*

ומעתה שואל אני בטענה כזו:

אם בסוגיא דנזיר מבואר מחמת דין "שגגה שיצאה מפי השליט", דכולהו שני דרב אדא בר אהבה לא התקיים זרעו של רב הונא. הגם שהדיבור נשמט מפיו בלא שום כוונה חלילה להוציא דבר קללה מפיו, ולא רצה ולא התכוון לזה כלל, רק אדרבה שאל בדרך תמיהה, שלא יתכן שלא תתיירא מאותו עונש. – אף על פי כן התקיימה בה בחובה אותה קללה, שנפלטה מפי השליט בשגגה, ולא התקיים בו זרעו.

קל וחומר כלפי רבי שמעון בר יוחאי, שיצא מפיו בדרך ישרה שלא מחמת טעות ושגגה, רק מפורש יצא הדיבור במו פיהו, בשפה ברורה ונעימה בגמרא ערוכה שלפנינו: "יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", הלא בודאי שצריכה להתקיים דברתו. שכן אם בשגגה שנפלטה בלא משים ובלא רצון מפי השליט, כבר הוכרח הדבר להתקיים בעולם, הרי בוודאי בדיבור ברור מתוך כוונה ורצון שלם, שאמר ויצא מפיו: "יכולני לפטור העולם מן הדין", פשיטא שצריך דיבור זה להתקיים, אחר שכך יצא מפי השליט וזה רצונו, ועל פיהו ישק כל דבר, ולא גרע משגגת קללה שנפלטה בלא מכוון ודו"ק.

והלא מרובה מידה טובה יותר ממידת פורענות (יומא עו. וש"נ), ואם במידת הפורענות שיצאה מפי השליט רק בדרך של שגגה סבל מזה רב הונא רבות בשנים, כל שכן במידה הטובה שביד השליט להוציא את ישראל מן הדין.

ואל תשיבני ממה שאמר שצריך את רבי אלעזר בנו ויותם עימו, שהרי בוודאי עתה בהיותם כולם יחדיו בגנזי מרומים, נכפל כוחם והשתלש. ובוודאי צריכה דברתו שיצאה מפיו להתקיים, ולפטור את העולם מן הדין, כאשר עתה רבי אלעזר בנו ויותם בן עוזיהו עמו בישיבה של מעלה, ויכולים לפטור את העולם מן הדין.

הרי אין לך אדם בישראל שאינו מוקף מבית ומחוץ בדינים השורים עליו רח"ל בחבילין דמעיקין, שצריך לפוטרו ולחלצו מהם. כמבואר בסה"ק באר מים חיים (ריש פרשת חיי שרה) וקדושת לוי (ליקוטים פרשת וישלח), שאין יהודי בעולם שאין חבילתו לפניו (פעקיל), חבילה מלאה צרות ייסורים ועגמות נפש רבות רח"ל, שצריך לחלצו ולפטרו מכל הדינים הללו.

*

רבי שמעון בר יוחאי!

תקיים נא את דברך אשר יצא מפי השליט, ויתקיימו נא דבריך לפטור ולחלץ אותנו מן הדין.

תהיה נא למליץ יושר על ישראל, כאשר עומד אתה ביום הגדול הזה לצידו של כל איש מישראל בפרטות, ואפילו לפחותים, להליץ יושר בעדו, ולהתחנן לפני הקב"ה שיוציאנו ויפטרנו מן הדינים הקשים השורים עליו.

תפטור נא אותנו ותחלצנו מכל הצרות והגזירות הקשות המרחפים על ראש שונאיהם של ישראל חלילה, לפטור [פאטערן] את העולם כולו מן הדין!

ולא רק מצרות הגוף והנפש שאנו מוקפים בהם, כי אף מצרת רדיפת הייצר הרודף אותנו חרמה, ומכל כוחות הסטרא אחרא הרודפים אותנו בנסיונות קשים ומרים המלאים בדורנו כידוע.

לפטור ולפטור נא אותנו [פאטערן] ולחלצנו מכל הכאבים והצרות הרוחניים והגשמיים!

רבי שמעון בר יוחאי!

תעמוד נא לנו למליץ יושר, ותשתמש בכוח גדול זה שבידך, ובכוח השליט הנתון ביד מלכי רבנו, בי מלכים ימלוכו, לפטור אותנו מכל צרה וצוקה, ודבר מלך שלטון.

*

ובזאת מבואר היטב, קישורו ושייכותו וחיבורו של כל איש מישראל אל רבי שמעון בר יוחאי דייקא, שהכל צריכים לו לפוטרום ולחלצם מן הדין. ואפילו הפחותים והגרועים שבישראל קשורים כולם אל רשב"י, שהוא עומד לצידו של כל אחד מישראל, להיות לו למליץ יושר, להושיע את נפשו ולחלצה ממיצר, ולפטור כל אחד ואחד מן הדין.

והשי"ת ירחם כבר עלינו, לפטור אותנו להוציאנו ולחלצנו מצרת הגלות הקשה הזו, ומהרה נזכה לגאולה השלמה בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו מייל לכתובת M0732951213@gmail.com